

تأملاتی در ارزش‌های ما: فناوری‌های دیجیتال و گذارِ عادلانه

بیانیهٔ جامعهٔ جهانی بهائی خطاب به
پنجاه‌ونهمین نشستِ کمیسیون
توسعهٔ اجتماعی سازمان ملل متحد

تأملاتی در ارزش‌های ما: فناوری‌های دیجیتال و گذارِ عادلانه

بیانیهٔ جامعهٔ جهانی بهائی خطاب به پنجاه‌ونهمین
نشستِ کمیسیون توسعهٔ اجتماعی سازمان ملل متحد

نوع بشر در میانه دوران گذار بی‌سابقه‌ای است. پس از گذر از مراحل تکاملی مشابه خردسالی و کودکی، اکنون در دوران پرتلاطم نوجوانی است و به سوی بلوغ پیش می‌رود. فرصت‌هایی

برای تغییرات چشمگیر اجتماعی در حال گشایش است؛ تغییراتی که می‌تواند به بازتعریف ارزش‌های جمعی و

پیش‌فرض‌های زیربنایی بینجامد. این امر به‌ویژه در حوزه فناوری‌های دیجیتال آشکارتر است. برای برخی، همه‌گیری جهانی کرونا باعث شده است برای انجام کارهای روزمره و حفظ ارتباط با دیگران بیش از گذشته به این فناوری‌ها تکیه کنند و برای برخی دیگر، نبود دسترسی به این فناوری‌ها به انزوای بیشتر انجامیده است. از این رو پرسش‌های فراوانی درباره فناوری‌های دیجیتال و نقش آن‌ها در گذار عادلانه به جهانی که بازتاب‌دهنده والاترین آرمان‌های انسانی باشد مطرح است. در این نقطه عطف امور بشری، از این کمیسیون به‌خاطر انتخاب موضوعی چنین به‌هنگام برای بررسی‌های قدردانی می‌کنیم.

از این رو پرسش‌های فراوانی درباره فناوری‌های دیجیتال و نقش آن‌ها در گذار عادلانه به جهانی که بازتاب‌دهنده والاترین آرمان‌های انسانی باشد مطرح است.

نوآوری در فناوری

بی‌تردید، نوآوری در فناوری سرچشمه بسیاری از پیشرفت‌ها بوده و اراده و قابلیت‌های انسان را گسترش داده است. با این حال، مانند هر ابزار دیگری، بسته به ملاحظات اخلاقی حاکم بر طراحی و کاربرد آن، می‌تواند سازنده یا مخرب

باشد. برای نمونه، هر جا که نوآوری در کشاورزی با دغدغه رفاه انسان شکل گرفته و با ایجاد فناوری‌های پایدار و روش‌های سازگار با محیط‌زیست همراه بوده است، امنیت غذایی بسیاری از مردم جهان افزایش یافته است. اما وقتی انگیزه‌ها صرفاً سودمحور باشد، فناوری می‌تواند به بهره‌کشی از کارگران و منابع طبیعی بینجامد و چه بسا نابرابری‌ها را عمیق‌تر کند. اگر فناوری بناست به شکوفایی انسانی یاری برساند، باید قابلیت‌ها را چنان گسترش دهد که بازتاب‌دهنده آرمان‌ها و خواسته‌های بنیادین انسانی باشد.

با وجود همه دستاوردهای فناوری‌های نوین، در طراحی یا کاربرد آن‌ها غالباً گونه‌هایی از سوگیری و نابرابری اجتماعی نهفته است که کاربران ناخواسته آن‌ها را می‌پذیرند. تصمیم‌گیری درباره شیوه استفاده و توزیع این فناوری‌ها نیز معمولاً در دست گروه کوچکی از افراد برخوردار است که

چه بسا پیامدهای آن را پیش‌بینی نکنند. در مورد فناوری‌های دیجیتال، این چالش شدیدتر می‌شود، زیرا ارزش‌ها و پیش‌فرض‌های

- ▲ اگر فناوری بناست به شکوفایی انسانی
- ▲ یاری برساند، باید قابلیت‌ها را چنان گسترش دهد که بازتاب‌دهنده آرمان‌ها و خواسته‌های بنیادین انسانی باشد.

خاصی به صورت مهندسی‌شده در محصولات گنجانده می‌شود و این محصولات با چنان شتابی رواج می‌یابند که حتی توانمندترین نهادهای قانون‌گذاری هم نمی‌توانند آن‌ها را به درستی ارزیابی کنند. در جهانی که پیوندها و وابستگی‌های متقابل میان مردم و جوامع روزبه‌روز

در جهانی که پیوندها و وابستگی‌های متقابل میان مردم و جوامع روزبه‌روز پررنگ‌تر می‌شود، هرچه فناوری‌های دیجیتال، چه بر پایهٔ نیازهای واقعی و چه بر اساس تصورات، فراگیرتر شوند، احتمال پیامدهای پیش‌بینی‌نشده نیز بیشتر می‌شود، حتی اگر آن راهکار فناورانه با نیت خیر طراحی شده باشد. با توجه به توان فناوری‌ها در گشودن فرصت‌های تازه و شکل‌دادن به واقعیت، بررسی صادقانهٔ پیش‌فرض‌ها و هنجارهایی که در طراحی و کاربرد آن‌ها نهفته است، ضروری است.

پررنگ‌تر می‌شود، هرچه فناوری‌های دیجیتال، چه بر پایهٔ نیازهای واقعی و چه بر اساس تصورات، فراگیرتر شوند، احتمال پیامدهای پیش‌بینی‌نشده نیز بیشتر می‌شود، حتی اگر آن راهکار فناورانه با نیت خیر طراحی شده باشد. با توجه به توان فناوری‌ها در گشودن فرصت‌های تازه و شکل‌دادن به واقعیت،

بررسی صادقانهٔ پیش‌فرض‌ها و هنجارهایی که در طراحی و کاربرد آن‌ها نهفته است، ضروری است.

در سال‌های اخیر بیش از پیش روشن شده است که فناوری‌های دیجیتال ذاتاً خنثی نیستند. نوآوری در فناوری نیز، مانند الگوی رایج توسعه، از مبنای مادی‌گرایانه تأثیر می‌پذیرد. برداشت رایج از پیشرفت بر این باور استوار است که افزایش دارایی‌های مادی به رفاه بیشتر می‌انجامد. راه‌حلهایی که بر پایهٔ این پیش‌فرض‌ها شکل می‌گیرند، در زمینه‌های مختلف به کار می‌روند، بی‌آن‌که پیامدهای اجتماعی، اخلاقی و معنوی آن‌ها سنجیده شود. حتی اگر این فناوری‌ها از جهتی برای اجتماع سودمند باشند، ممکن است نابرابری‌های موجود را تداوم بخشند یا به

دیگر هدف‌های اجتماعی آسیب‌بزنند. اگر جوامع ابزارها و خدمات فناورانه را ناآگاهانه و بدون توجه به نیازهای واقعی خود بپذیرند، ممکن است پیوندشان را با عناصر ارزشمندی از میراث فرهنگی‌شان از دست بدهند.

با کاربست بیشتر ابزارهای دیجیتال در همهٔ عرصه‌های فعالیتِ فردی و جمعی، پرسش اصلی دیگر این نیست که آیا باید از این فناوری‌ها استفاده کرد یا خیر، بلکه پرسش این است که چگونه باید آن‌ها را به‌درستی و آگاهانه طراحی کرد و به کار گرفت. این دورهٔ گذار فرصتی فراهم می‌کند تا ارزش‌ها و نیت‌هایی که مسیر نوآوری‌های آینده در حوزهٔ فناوری را تعیین می‌کنند، با دقت بازنگری کنیم. این بازنگری باید بیش از آن‌که از نیروهای بیرونی مانند بازار یا جریان‌های ایدئولوژیک اثر بپذیرد،

بر تجربهٔ زیستهٔ جوامعِ محلی تکیه کند؛ تنوع را به‌جای یکسانی پاس‌بدارد و رویکردهای گوناگون را به رسمیت بشناسد، نه آن‌که جهان‌بینی‌های مسلط اما بیگانه با بافت محلی را تحمیل کند. این مقطع همچنین فرصتی است تا استانداردها و مقررات

حقوقی لازم به شکل جمعی تعیین شوند، استانداردها و مقرراتی که بازتاب‌دهندهٔ همین ارزش‌ها باشند و بتوانند با

- ▲ با کاربست بیشتر ابزارهای دیجیتال در همهٔ عرصه‌های فعالیتِ فردی و جمعی،
- ▲ پرسش اصلی دیگر این نیست که آیا باید از این فناوری‌ها استفاده کرد یا خیر، بلکه پرسش این است که چگونه باید آن‌ها را به‌درستی و آگاهانه طراحی کرد و به کار گرفت. این دورهٔ گذار فرصتی فراهم می‌کند تا ارزش‌ها و نیت‌هایی که مسیر نوآوری‌های آینده در حوزهٔ فناوری را تعیین می‌کنند، با دقت بازنگری کنیم.

وجوه زیان‌بار فناوری‌های دیجیتال مقابله کنند.

مشورت دربارهٔ بکارگیری فناوری

برای ترویج طراحی، استفاده و توزیع فناوری‌های دیجیتال به شکلی مسئولانه، باید توانمندی انتخابِ درستِ فناوری با توجه به نیازها و

هنجارهای اساسی اجتماعی تقویت شود. این روند باید با میانه‌روی، عدالت و تنوع فرهنگی هدایت شود و مستلزم ارزیابیِ جدی و بررسیِ بی‌طرفانهٔ هدفِ بکارگیریِ فناوری از سوی افراد، جوامع و موسسات اجتماعی است. می‌توان با طرح پرسش‌هایی دربارهٔ پیش‌فرض‌های زیرینایی و نیز اینکه فناوری‌ها

هر عضو جامعهٔ جهانی باید از ثمراتِ ذهن انسانی بهره‌مند شود؛ چه از راهِ دسترسیِ عادلانه به فناوری‌های نو، چه با بهره‌گیری از دانشی که در فرایندِ شکل‌گیریِ آن‌ها تولید می‌شود.

کاربران فناوری، که گاه صرفاً دریافت‌کنندگان منفعل محصولاتِ ساخته‌شده در جای دیگر پنداشته می‌شوند، باید به‌طور فعال در فرایندی جمعی برای شناسایی اولویت‌های خود و گفت‌وگو دربارهٔ پیامدهای فناوری در بستر محلی‌شان مشارکت کنند.

چگونه می‌توانند-به‌جای در خود حل کردن یا جایگزینی ارزش‌های محلی-پشتیبان و تقویت‌کنندهٔ آن ارزش‌ها باشند، نیروهای کنونیِ گسترشِ فناوری را تعدیل کرد. کدام فناوری‌های دیجیتال پویاییِ جامعه را بازتاب می‌دهند؟ آیا این فناوری به شیوه‌ای متناسب با نیازهای جامعهٔ ما به کار گرفته می‌شود؟ چه نیروهایی جوامع ما را به استفاده از

این فناوری‌ها سوق می‌دهند؟ اگر تحلیل منسجمی در کار نباشد، این خطر وجود دارد که بکارگیری فناوری خود به هدف تبدیل شود، شرافتِ ذاتی انسان را تضعیف کند، بی‌اعتمادی بیافریند و به انفعال بینجامد.

تمدنی شایسته‌ی دورانِ بلوغِ نوع بشر با تلاشِ یک گروه خاص پدید نمی‌آید. هر عضوِ جامعه‌ی جهانی باید از ثمراتِ ذهن انسانی بهره‌مند شود؛ چه از راه دسترسِ عادلانه به فناوری‌های نو، چه با بهره‌گیری از دانشی که در فرایند شکل‌گیری آن‌ها تولید می‌شود. به هر فرد و هر جامعه باید فرصت داد تا در ساختن این تمدن سهیم باشد. دسترسِ به عرصه‌هایی که در آن‌ها درباره‌ی رفاهِ نوع بشر تصمیم گرفته می‌شود، باید چنان تضمین شود که طیفِ کاملی از دیدگاه‌های متنوع در آن‌ها حضور و نمایندگی داشته باشد؛ چرا که این تنوع، جزئی اساسی از یگانگی ماست.

مسیری شمول‌پذیر به سوی آینده

ضرورت امروز ایجاب می‌کند دولت‌ها و جوامع در همه‌ی سطوح فضاهایی فراهم کنند و پیامدهای خواسته و ناخواسته تلاش‌های توسعه را صریح و صادقانه بررسی کنند، عناصر هم‌راستا با پیشرفت خانواده‌ی بشری را حفظ

- ▲ می‌توان با طرح پرسش‌هایی درباره‌ی پیش‌فرض‌های زیربنایی و نیز اینکه
- ▲ فناوری‌ها چگونه می‌توانند-به‌جای در خود حل کردن یا جایگزینی ارزش‌های محلی-پشتیبان و تقویت‌کننده‌ی آن ارزش‌ها باشند، نیروهای کنونی گسترش فناوری را تعدیل کرد. کدام فناوری‌های دیجیتال پویایی جامعه را بازتاب می‌دهند؟

و تقویت کنند و آن مؤلفه‌هایی را که عادت‌ها و الگوهای منفی زندگی را تداوم می‌بخشند کنار بگذارند. کاربران فناوری، که گاه صرفاً دریافت‌کنندگان منفعل محصولاتی ساخته شده در جای دیگر پنداشته می‌شوند، باید به‌طور فعال در فرایندی جمعی برای شناسایی اولویت‌های خود و گفت‌وگو دربارهٔ پیامدهای فناوری در بستر محلی‌شان مشارکت کنند. در این مسیر، ایجاد فرایندهای مؤسساتی برای سیستماتیک کردن یادگیری دربارهٔ فناوری به آنان امکان می‌دهد در شکل‌گیری مجموعه‌ای روبه‌رشد از دانش در سطح جهانی سهیم شوند. در سطح ملی، باید برای قاعده‌مند ساختن مؤثر فناوری‌های دیجیتال اقدام شود؛ چنان‌که ضمن حفظ دسترسی به دانش، اهداف و ارزش‌های گسترده‌تر جامعه نیز بازتاب یابند. چون اثر این فناوری‌ها از مرزهای ملی فراتر می‌رود، سیاست‌های بین‌المللی مبتنی بر عدالت، جهان‌شمولی و شرافت انسانی باید ایجاد، استفاده

بیشترین تغییر باید از سوی کسانی آغاز شود که تاکنون بیشترین بهره را از پارادایم‌های رایج برده‌اند تا راه برای فناوری‌هایی جامع‌تر، عادلانه‌تر و متناسب‌تر هموار شود.

و توزیع مسئولانه فناوری‌های دیجیتال را هدایت کنند. همچنین، با توجه به نقش فزایندهٔ پایگاه‌های دیجیتال در تصمیم‌گیری‌های مربوط به گذار عادلانه، این فضاها باید پذیرای تنوع صداها باشند. مانند بسیاری از دیگر حوزه‌ها بیشترین تغییر باید از سوی کسانی آغاز شود که تاکنون بیشترین بهره را از پارادایم‌های رایج برده‌اند تا راه برای فناوری‌هایی جامع‌تر،

عادلانتر و متناسبتر هموار شود.

سازمان ملل متحد فرصتی منحصر به فرد دارد تا نشان دهد کاربرد سازنده و کاوشگرانه فناوری در عمل چه صورتی می‌تواند داشته باشد و چگونه می‌تواند صدای دیدگاه‌های گوناگون را رساتر کند. این سازمان بی‌تردید نقشی کلیدی در ایجاد فضاهای اجتماعی و سیاسی‌ای خواهد داشت که کاربران فناوری در آن‌ها بتوانند با سازندگان فناوری و نیز سیاست‌گذاران گفت‌وگوهای هدفمند داشته باشند، دلالت‌های اجتماعی و معنوی طراحی این فناوری‌ها را

بررسی کنند و به‌ویژه
انگیزه‌های عمیق
نهفته در نوآوری‌ها را
واکاوی کنند. همچنین
این سازمان می‌تواند
تسهیلگر تبادل دانش
تولیدشده در همه
سطوح باشد. این

- ▲ رفاه حقیقی زمانی دست‌یافتنی است که
- ▲ به همه اعضای خانواده بشری فرصت
- ▲ مشارکت در بهبود جهان داده شود و همه قابلیت‌های انسانی در ترسیم زندگی معنادار فراتر از ملاحظات صرفاً مادی مجالی پیدا کنند.

ملاحظات مهم را می‌توان به‌صورت دوره‌ای در مجامع بین‌المللی، از جمله همین کمیسیون، بازنگری کرد. نوع بشر به‌سوی سطوح بالاتری از یکپارچگی پیش می‌رود. همه‌گیری ویروس کرونا به این گذار شتاب بخشیده و فرصتی فراهم کرده است تا از ظرفیت‌های بالقوه در دسترس بهره بگیریم. ما ابزارهای لازم-از فناوری‌های دیجیتال تا مشورت واقعی-را برای تحقق گذار عادلانه در اختیار داریم. همچنین می‌توانیم کسانی را که به‌طور تاریخی کنار گذاشته شده‌اند، در طرح و بررسی

پرسش‌های حیاتی آینده‌ی نوع بشر شریک کنیم. رفاه حقیقی زمانی دست‌یافتنی است که به همه‌ی اعضای خانواده‌ی بشری فرصتِ مشارکت در بهبودِ جهان داده شود و همه‌ی قابلیت‌های انسانی در ترسیمِ زندگیِ معنادارِ فراتر از ملاحظاتِ صرفاً مادیِ مجالی پیدا کنند. توانِ ما بسیار بیشتر خواهد شد اگر شیوه‌ی مواجهه‌مان با ابزارهای دیجیتال در خدمتِ این هدفِ شریف-شکوفاییِ انسان-قرار گیرد. در این صورت، قدرتِ نوآوری در ساختنِ آینده‌ای که والاترین آرمان‌های نوع بشر را بازتاب می‌دهد، بی‌حد و مرز خواهد بود.